

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version:

Andersson, Örjan. (2019). Examensmål och tillgång på arbetskraft. *Svängrum-e* (november).

Examensmål och tillgång på arbetskraft

Kraven i arbetslivet ökar och allt fler behöver högskoleexamen. Som exempel kan nämnas att rekryteringsbehovet inom teknologiindustrin till 60 % ska täckas av personer med högskoleexamen, medan 40 % av dem som anställs de närmaste åren ska ha yrkesutbildning. Förändringen är snabb och ställer förväntningar på högskolorna, andra stadiets utbildare och statsmaktens resurstilldelning.

Yrkeshögskolorna och universiteten förhandlar som bäst med Undervisnings- och kulturministeriet (UKM) om nästa avtalsperiod som gäller åren 2021-2024. Den här processen, som återkommer vart fjärde år, är viktig. I målavtalet kommer högskolan och UKM överens om högskolans både kvalitativa och kvantitativa mål för perioden. Som stöd för detta gör alla högskolor och universitet nu strategier som sträcker sig ända fram till 2030. Högskolan ska precisera sin egen profil i förhållande till alla andra högskolor och om planerna är trovärdiga, ambitiösa och därtill främjar UKM:s och regeringens allmänna strävanden, så ligger högskolan väl till vid tilldelningen av medel för strategisk utveckling.

Strategier i alla ära, men det klart största intresset i denna avtalsomgång riktar sig mot målet för antalet examina. Högskolorna får sin statliga finansiering till största delen baserat på antalet avlagda examina. För examina som överskrider det så kallade examenstaket ges ingen finansiering. Genom att justera examenstaken, kommer UKM i praktiken att justera högskolornas inbördes storlek. Samtidigt styr man regionernas tillgång på arbetskraft och flyttströmmarna i landet. Frågan är alltså av stor samhälls- och regional betydelse.

Regeringen Rinnes målsättning är att 50 % av de unga vuxna år 2030 ska högskoleexamen. Det här målet har sin grund i det faktum att Finland fallit ner under OECD-medeltalet när det gäller andelen högskoleutbildade. Målet baseras också på att kravnivån i arbetslivet stiger då uppgifterna blir allt mer tekniska och komplicerade. Så långt verkar alla vara överens, regeringen, högskolorna och arbetsgivarna. Sedan kommer utmaningarna; hur ska utvidgningen finansieras och varifrån ska ungdomarna komma.

Jag ska inte närmare gå in på den uppenbara konflikten mellan regeringens högt ställda målsättning och den knappa resurstilldelningen. Vi får hoppas att frågan ska hitta en lösning, annars innebär utökningen bara större gruppstorlekar, med förutsebara följder.

Frågan om var alla nya högskolestuderande ska komma från är kanske av större allmänt intresse. UKM:s målsättning är att höja antalet examina fram till 2030 med 20 % i förhållande till antalet 2016-2018. Det här ska åstadkommas genom förbättrad genomströmning, fler nybörjarplatser och fler utländska studerande.

Förbättrad genomströmning ger fler examina i förhållande till antalet tillgängliga nybörjarplatser. Platserna utnyttjas effektivare. I praktiken betyder det här att antalet studieavbrott ska minskas, vilket i sin tur ställer krav på god handledning och system för att fånga upp studerande som är i riskzonen att avbryta. Vi på högskolan behöver vara lyhörda och proaktiva.

Vidare ska ett större antal nybörjarplatser bereda fler ungdomar tillträde till högskolan. Det betyder att fler ska bli intresserade av högskolestudier och också ha den teoretiska beredskapen för sådana. Mycket av tillväxten måste komma från andra stadiets yrkesutbildning, eftersom benägenheten att efter gymnasiet fortsätta till högskolestudier redan är hög. Därför har Yrkeshögskolan Novia de senaste åren stärkt samarbetet med yrkesutbildningen. Samarbetsavtal möjliggör att andra stadiets yrkesstuderande redan under sin studietid kan avlägga yrkeshögskolestudier som räknas tillgodo i senare studier. Det här är ett sätt att försnabba övergången till högskolan och i förlängningen till arbetslivet. Det är uppenbart att yrkesutbildningen, som de senaste åren förlorat mycket statlig finansiering, ställs inför en stor utmaning, hur ska en allt större del av studerandena fås vidare till högskolestudier och ha beredskap för sådana. En annan utmaning är den 16 % av årsklassen som inte avlägger andra stadiets examen.

Utöver bättre genomströmning och fler nybörjarplatser, så ska en del av behovet av fler högskoleutbildade täckas genom rekrytering av fler studerande från utlandet. Det betyder fler utbildningar på engelska i våra högskolor. Och ska dessa studerande kunna bidra till att höja utbildningsnivån i landet, så ska de också bli en del av det finländska och regionala arbetslivet. Det här är ett arbete som kräver samverkan mellan många aktörer; utbildningsinstitutioner, myndigheter, privata och offentliga sektorn.

Min poäng är följande: För att lyckas i målsättningen att hälften av årsklassen unga vuxna ska ha en högskoleexamen 2030 krävs ett målmedvetet arbete. Det här betyder samarbete mellan många aktörer, inte minst mellan yrkesutbildningen på andra stadiet och yrkeshögskolan. Vi är på god väg, men här finns ännu mycket vi kan göra och utveckla tillsammans. Det är vidare viktigt att notera den politiska dimensionen i det hela, genom att justera examenstaken för högskolor runtom i landet påverkar UKM också flyttströmmarna i landet. Ingen högskola och ingen region vill här bli en förlorare. Novia har därför till UKM gått in med ett ambitiöst förslag till höjning av högskolans examenstak.

Örjan Andersson

Rektor och VD vid Yrkeshögskolan Novia

Ledaren har publicerats i Svängrum-e: <http://svangrum.sofuk.fi/newsletter/index.php/26-2019/november/118-examensmal-och-tillgang-pa-arbetskraft>